

Håkan Skogsjö

Tjärnnäsets by – dess äldsta historia

Särtryck ur

Genealogisk Ungdoms Tidskrift 1977:3

[ISSN 0347-9862]

utgiven av föreningen Genealogisk Ungdom i Göteborg

Distribuerad som pdf-fil 2025

Copyright © Håkan Skogsjö (CC BY-SA 4.0)

TJÄRNNÄSETS BY - DESS ÄLDSTA HISTORIA

av Håkan Skogsjö

Byn Tjärnnäset låg på 1700-talet i Ramsele församling och Västernorrlands län. På 1840-talet överflyttades byn till Fjällsjö församling, som det var, helt utan kungligt beslut. Vid kommunsammanslagningarna år 1971 överfördes Fjällsjö församling till Jämtlands län för att ingå i Strömsunds kommun.

Innan kraftverket i Vängelälven byggdes låg Tjärnnäset vid denna älvs södra strand (i dag ligger den vid den konstgjorda Vängelsjöns södra strand). På motsatta sidan ligger Vängels by, en av Ramsele församlings gamla bolbyar, som redan på 1540-talet hade fyra åboer.

När det på 1740-talet blev tal om att starta det nybygge, som senare skulle bli byn Tjärnnäset, på södra sidan älven, mottogs denna nyhet knappast med förtjusning av byborna i Vängel. Denna by hade i hundratals år varit traktens enda by, med över en mil till närmsta människoboning, och då hade ju dess invånare varit allena rådande över kronoskogarna och myrslåtterna i byns närhet.

Kronan däremot ville så gott som alltid tillstyrka ett nybygge, då detta, när frihetsåren var till ända, gav staten ytterligare skatteinkomster.

Det var vid tinget i Ramsele tingslag den 16 januari 1748, som länsmannen jämte två nämndemän förordnades till att förrätta syn på den plats, som Olof Nilsson i Nordantjäls by i Ramsele begärt på upptaga till nybygge. Detta låg på, och omkring en gammal fåbodplats, som troligen längre tillbaka i tiden hade nyttjats av Vängels byemän.

I tingsprotokollet av den 10 september 1748, då synmännen redogjorde för förrättningen, finns en lång och omständlig berättelse om platsens beskaffenhet. Bland annat ansågs denna ha mycket svag jordmån och det enda, som fanns i riklig mängd var timmerskog.

Som förut sagts ogillade Vängels byemän nybygget. Detta berodde i första hand på, att de slog sitt hö på myrar belägna på älvens södra sida. Nybyggessökanden Olof Nilsson sa sig dock kunna upparbeta ängsmark i skogen och alltså ej behöva göra intrång på Vängels myrslåtter.

Då alla problem lösts, ansåg häradsrätten sig kunna tillstyrka nybygget och föreslog 20 frihetsår för Olof Nilsson på grund av platsens läge "i fiällbygden" samt den svaga jordmånen. Ärendet överlämnades därefter till landshövdingen, men dess beslut är inte känt för mig. Några större föränd-

ringar av häradsrättens beslut torde dock ej ha skett.

*

Vem var då denne Olof Nilsson, förste nybyggare i Tjärnnäset? Han var född 1719 2/8 i Nordantjäl's by i Ramsele, som son till hemmansägaren Nils Olofsson och hans hustru Malin Johansdotter. Fadern dog 1741 2/4 i Nordantjäl, 57 år gammal. Han var son till hemmansägaren Olof Jonsson och hans hustru Sara i Nordantjäl. Modern, Malin Johansdotter, var bördig från Bölen i Fjällsjö (nuvarande Bodums) församling. Hon var född omkring 1677 och dog 1759, begr. 10/12, i Nordantjäl. Hennes föräldrar var hemmansägaren Johan Eriksson och hans hustru Anna. Johan Erikssons förfäder har av Einar Hallström (författare till "Bodum vår socken", Härnösand 1968) spårats tillbaka till förra hälften av 1500-talet. Den äldste kände är Johans farfars far, Olof Gelvesson, hemmansägare i Bölen, nämnd 1535-1560.

Olof Nilsson vigdes första gången, troligen 1745, med Brita Andersdotter, född ca 1715 i Västerbotten och död 1755, begr. 31/8, i Tjärnnäset av blodstörtning (= blodhosta; iaktages vid olika sjukdomar, vanligtvis kronisk lungtuberkulos, till följd av blödningar i lungorna eller luftvägarna, enl. Svensk Uppslagsbok, 1936).

Innan Olof upptog nybygget var han landbonde i Holme by i Ramsele. Där föddes även makarnas två första barn, Nils, född 1746 11/7, och Malin, född 1747 16/8. Deras tredje barn, Brita, född 1749 20/8, var dock född i Tjärnnäset - eller "Kiärnnäset", som namnet skrives i födelseboken, vilket är första gången jag har påträffat det.

Då Olof bodde i Holme inträffade en tragisk (eller i våra ögon tragikomisk) händelse, som fick rättsligt efterspel vid vårtinget 1747. Vid gudstjänsten den 21:a söndagen efter trefaldighetshögtiden år 1746 råkade Olof kasta upp på läktaren i kyrkan. Denna opasslighet, påstod han, berodde på, att en timmerstock fallit på honom, av vilket han skall ha blivit sjuk. Församlingens ledamöter berättade, att Olof aldrig varit benägen till dryckenskap utan hade "beröm för nykterhet". Dock hade uppkastningen luktat brännvin, vilket han förklarade med, att en jämte, Per Rasmusson, "förmådt honom med sig supa en liten sup" på söndagsmorgonen. Olof Nilsson erbjöd sig betala tolv daler kopparmynt till kyrkan i böter, vilket rätten ansåg skäligt, då ingen särdeles förargelse förorsakats.

Olof gifte sig andra gången 1756 1/11 i Ramsele med Emerentia Eriksdotter, född 1730 11/2 i Nässjö by i Ramsele, som dotter till hemmansägaren Erik Eliasson och Sara Mårtensdotter (vars fader, Mårten Olofsson i Bölen i Fjällsjö församling, troligen var sexmanning med Olof Nilsson). Emerentia dog av en kräftböld 1784 7/7 i Tjärnnäset.

Olof Nilsson fick med sina två hustrur tretton barn, fem i första giftet

och åtta i det andra. Det var sonen Erik Olofsson, född 1764 6/1, som över-
tog gården efter fadern. Han gifte sig 1785 4/12 i Ramsele med Barbro Mats-
dotter, född 1754 2/4 i Sels by i Ramsele, dotter till hemmansägaren Mats
Nilsson och Brita Eriksdotter. Mats Nilsson var brorson till komministern
i Härnösand, Mattias Zellenius, vars son Nils, vice president i Svea Hov-
rätt, adlades med namnet af Zellén.

Olof Nilsson avled 1792 16/2 i Tjärnnäset av ålderdomsbräcklighet, drygt
72 år gammal.

Byn Tjärnnäsets skapare är död sedan 185 år och mycket har hänt under
dessa år, men hans livsverk finns kvar. Byn är fortfarande befolkad (må-
hända av ättlingar till honom), men man kan undra hur länge till.

SALT LAKE CITY (forts. från sid. 10)

målen - det blir en lång semester från genealogin nu ett tag. Men vet, att
glöden alltid glöder i hjärtat - en gång genealog, alltid genealog.

NYA MEDLEMMAR SAMT MEDLEMMAR, VARS ADRESS HAR ÄNDRATS

Brolund, Gunilla,	Västanvindsgatan 6 C, 417 17 Göteborg.	Tel. 031/221323
Larsson, Sture,	Södra Vägen 4, 412 54 Göteborg.	Tel. 031/189884
Språng, Jan-Gustav,	Pilegården 1 B, 436 00 Askim.	Tel. 031/286406
Widing, Per-Olof,	Kungsladugårdsgatan 13 S, 414 69 Göteborg.	Tel. 031/126195

OBS! Om Du flyttar eller av någon annan anledning ändrar adress, glöm ej att
meddela föreningen!